

2019-06-27

Handläggare: Elin Engström

Diarienummer: Ku2018/02102/DISK
a.remissvar@regeringskansliet.se
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Regeringen
Kulturdepartementet
Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

RSMH:s yttrande över Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige, Ds 2019:4

Riksförbundet för Social och Mental Hälsa, RSMH, har genom remissen Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige (Ds 2019:4) beretts tillfälle att avge yttrande över ovan angivet förslag och vill med anledning av det framföra följande synpunkter.

1. Bakgrund

RSMH organiserar sedan mer än 50 år på demokratisk grund människor med olika former av psykisk ohälsa. Många av våra medlemmar är personer som har eller har haft en långvarig och allvarlig psykisk ohälsa, inte sällan i kombination med olika psykiska funktionsnedsättningar.

RSMH är en del av Funktionsrätt Sverige och är aktivt inom Nationell samverkan för psykisk hälsa, NSPH. RSMH är religiöst och partipolitiskt neutralt och verkar aktivt för att motverka utanförskap och diskriminering.

Underlaget för i detta yttrande framförda synpunkter är remissen Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige (Ds 2019:4)

2. Förslaget

Utredaren föreslår att en nationell institution för mänskliga rättigheter, benämnd Sveriges nationella institution för mänskliga rättigheter, ska inrättas som en ny myndighet under regeringen. Institutionens övergripande uppdrag föreslås vara att självständigt främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige.

Institutionen ska ges fem särskilda uppgifter:

- följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och genomförs,
- lämna förslag till regeringen om de åtgärder som behövs för att säkerställa de mänskliga

rättigheterna,

- ha kontakter med internationella organisationer och även i övrigt delta i internationellt samarbete,
- främja utbildning, forskning, kompetensutveckling, och
- främja information och ökad medvetenhet om de mänskliga rättigheterna.

Institutionen ska enligt förslaget inte pröva enskildas klagomål om kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Arbetet vid institutionen ska inte heller ersätta det arbete för mänskliga rättigheter som andra aktörer bedriver.

3. RSMH:s synpunkter

RSMH välkomnar förslaget att en nationell institution för de mänskliga rättigheterna ska inrättas. Det är en fråga som RSMH länge verkat för att det ska komma till stånd.

RSMH är en brukarorganisation som genom påverkansarbete, kamratstöd och ökad kunskap arbetar för att människor med erfarenhet av psykisk ohälsa ska få sina rättigheter tillgodosedda. I samarbete med Civil Rights Defenders genomförde vi nyligen ett treårigt projekt som syftade till att uppmärksamma och förbättra de mänskliga rättigheterna för frihetsberövade personer. Det resulterade bland annat i handboken *Inlåst - men inte utan rättigheter*, som har tyngdpunkten på den psykiatriska tvångsvården. Det gäller dock för hela psykiatrin, att många saknar information om vilka rättigheter de har. Detta är allvarligt, också eftersom det kan försvåra ett tillfrisknande.

RSMH föreslår att det inom Rådet för de mänskliga rättigheterna ska finnas särskild kompetens när det gäller psykisk funktionsnedsättning. Det behövs brukarföreträdare som har kunskaper om psykiatrisk vård och tvångsvård. Människor med svår psykisk ohälsa, ibland långvarig, hör till de alla mest utsatta ur ett mänskliga rättigheter-perspektiv. Det är inte ovanligt att patienter inom psykiatrin tvångsvårdas, bältesläggs och/eller tvångsmedicineras och det krävs särskild kompetens för att arbeta med frågorna. RSMH anser därför att det bör finnas en särskild funktion gällande psykisk funktionsnedsättning och att den bör innehas av en representant för RSMH, då det är där kompetensen är som störst.

Det är en intressant fråga att förslaget innebär att den nationella MR-institutionen inte ska ha till uppgift att utreda enskildas klagomål om kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Detta kan förstås utifrån bedömningen att det skulle kunna ta för mycket energi från institutionen samt även riskera att leda till minskat förtroende bland individer som upplever att de inte får hjälp om de vänder sig till institutionen. Det är den bedömning som Nätverket för en svensk människorättsinstitution har gjort.

Samtidigt är det av största vikt att var och en som upplever eller får kännedom om kränkningar av de mänskliga rättigheterna vet vart de kan vända sig för att individuella rättigheter ska tillgodoses. Så är inte fallet idag. Hur rollerna fördelas mellan exempelvis Justitiekanslern, Justitieombudsmannen eller Diskrimineringsombudsmannen är inte glasklart för alla, eller vart i vården människor ska klaga när de upplever kränkningar. Det borde vara en viktig fråga för framtiden att tillhandahålla lättillgänglig information inom alla områden.

RSMH tillstyrker att MR-institutionen inrättas som en ny myndighet och inte som en del i en redan befintlig myndighet. Det verkar bäst för dess oberoende och självständighet.

En fråga som utredningen inte berör, och som heller inte tydliggörs i Parisprinciperna för MR-institutioner, är den om hur långt en stats ansvar för att tillgodose mänskliga rättigheter sträcker sig. Har en stat i första hand ansvar för sin egen befolkning (medborgarna) eller obegränsat och likvärdigt för alla människor på jorden? Frågan har betydelse både för landets kontroll över sitt eget territorium och för hur ekonomiska resurser används. Det förtjänar att uppmärksammas, att FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna utgår från att en stats ansvar i första hand gäller den egna befolkningen. Detta samtidigt som alla människor omfattas av de mänskliga rättigheterna, dvs alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter.

RSMH anser slutligen att namnförslaget Sveriges nationella institution för mänskliga rättigheter är för långt och krångligt. Ett kortare och mer slagkraftigt namn kunde till exempel vara Instansen/Institutet/Byrån eller Rådet för mänskliga rättigheter.

Riksförbundet för Social och Mental hälsa

Barbro Ronsten
Förbundsordförande

Kristina Båth Sågänger
Kanslichef

CC: Funktionsrätt Sverige
NSPH
SKL